

GRADA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 59
Godina XXX
Maj, 2025.
[str. 185-192]

© Monos 2025

Privredna slika Gračanice, 2023. godine – kratak pregled

Prof. dr. Omer Hamzić (priredio)

Informacija o aktuelnim privrednim kretanjima na području Grada Gračanica u 2023, koju je Gradsko vijeće usvojilo na sjednici održanoj 28. 08. 2024. godine osnova je na kojoj se zasniva ovaj prilog. Ove informacije prezentiraju se Vijeću jednom godišnje s ciljem da posluže lokalnim organima uprave kao orijentir za donošenje kvalitetnih odluka i mjera za unapređenje poslovnog okruženja. Sve to trebalo bi da bude i osnova za strateško planiranje i praćenje ekonomskog razvoja Grada. Druga je stvar da li se stvarno tako i koriste. Spomenimo da su kao izvor podataka za ovu informaciju korišćeni završni računi privrednih subjekata za period 2020.–2023. godine, koji su obrađeni od strane kompanije LRC Inženjering d.o.o. kao i podaci: Federalnog zavoda za zapošljavanje, Federalnog zavoda za statistiku, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Savez samostalnih sindikata BiH (statistika) i Statistike Grada Gračanica.

Ključne riječi: Gračanica, privreda, poslovanje, zaposlenost, dobit, plata, poljoprivreda

UVODNE NAPOMENE

Strategijom razvoja Grada Gračanica za period 2023.–2027. utvrđena su tri strateška cilja. Prvi cilj je održiv ekonomski rast (visok stepen zaposlenosti, produktivna poljoprivreda i održiv turizam), drugi je odgovorna uprava (transparentno i profesionalno pružanje usluga i unapređenju kvaliteta života za sve građane) i treći–pametno upravljanje prirodnim resursima i korištenje čiste energije. U Informaciji koja je prezentirana Gradskom vijeću propituje se ostvarenje tih ciljeva i o tome informišu zainteresovane kompanije, javne službe i šira javnost.

Da bi se mogli realno promatrati aktuelni trendovi u privredi (pa i u informacijama ovog tipa), važno ih je komparirati sa užim i širim okruženjem (makar do nivoa Federacije BiH), te imati u vidu podatke o stepenu razvijenosti Grada Gračanica na državnom i kantonalnom nivou. Po važećoj Metodologiji za izračun indeksa razvijenosti, koji se primjenjuje od 2018. godine, Grad Gračanica se nalazi na 23 mjestu od 79 općina i gradova u FBiH i na trećem mjestu od 13 općina/gradova na Tuzlanskom kantonu, iza Tuzle i Banovića. Poređenja radi, Grad Gradačac nalazio se na 33., a Srebrenik na 43. mjestu u FBiH. (Izvor: "Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2023. godini". Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja –juni 2024. godine).

Finansijske izvještaje za 2023. godinu podnijelo je 449 privrednih subjekata s područja Gračanice, što je za 4 manje u odnosu na 2022. godinu. Prema djelatnostima, 149 je evidentirano u prerađivačkoj industriji, 123 u trgovini, 44 u djelatnosti saobraćaja i skladištenja, 37 u djelatnosti građevinarstva, 36 je u stručnoj i naučnoj djelatnosti itd.

GLAVNI SOCIO-EKONOMSKI PARAMETRI

Ukupan prihod u tih 449 obrađenih firmi u 2023. godini prvi put je premašio milijardu i konkretnije, ostvaren je u iznosu od 1.146.682.838,00 KM što je za 1,78 % više u odnosu na 2022. godinu, a čak za 18,25 % u odnosu na 2021. godinu. Po svim parametrima, pa i po

ostvarenom ukupnom prihodu dominiraju dvije vodeće djelatnosti: prerađivačka industrija sa 46,33% i trgovina sa 21,93% učešća u ukupnom prihodu, ostvarenom na području grada (ukupno 78, 23%). Na trećem mjestu je građevinarstvo sa 12,71% , na četvrtom prijevoz i skladištenje sa 2,92% itd.

Promatrano po visini ukupnog prihoda, 249 kompanija (ili njih 55,45 %) ostvarilo je ukupan prihod ispod 500.000 KM. U kategoriji do 5.000.000 KM prihoda, nalazilo se 150 kompanija (ili 33,41 %), a u kategoriji preko 5.000.000 KM bilo ih je 50 (ili 11,14 %).

Ostvarena dobit iznosila je ukupno 115,463 miliona KM, što je za 1,29% manje u odnosu na 2022. (a za 25,57% više u odnosu na 2021. godinu). Posmatrano po djelatnostima dobit je ostvarena u većini djelatnosti. (vidi pregled najuspješnijih firmi prema ukupnom prihodu, dobiti i prihodu po zaposlenom uposebnom prilogu i tabelama na kraju ovog članka)

U 2023. godini došlo je do izvjesnog smanjenja zaposlenosti i zapošljavanja. Evidentirano je ukupno 7843 **zaposlenih**, što je za 3,40 % manje u odnosu na 2022. godinu, a za 5,61 % u odnosu na 2021. godinu. U strukturi zaposlenih, 77,35% ostvareno je u prerađivačkoj industriji i trgovini na veliko i malo. Ukupna zaposlenost u 2023. godini smanjena je za 3,29 % u odnosu na 2022. godinu. Najveći porast zaposlenih bio je u trgovini na veliko i malo i mehaničarskoj djelatnosti (popravaka motornih vozila i motocikala) od 12,15 %.

Što se tiče **spoljno-trgovinske razmjene**, u 2023. stanje je sljedeće: sa uvozom od 312,65 miliona KM i izvozom od 334,80 miliona KM iskazan je pozitivan saldo od 22,147 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom od 107,08 %, koji je iznad pokrivenosti uvoza izvozom FBiH koji iznosi 56,57 % i TK koji iznosi 90,42 %. Učešće izvoza privrede Grada Gračanica u izvozu Tuzlanskog kantona iznosi 12,93 %, a uvoza 10,92 %. Inače, od 2018. godine privreda Gračanice ostvaruje pozitivan saldo robne razmjene, sa 4,94 miliona KM na 22,147 miliona KM.

Ako se promatra stanje po ključnim djelatnostima u strukturi privrede, može se uočiti da se 46,33 % ukupnog prihoda, 43,72 % dobiti i 52,70 % zaposlenih, ostvaruje u prerađivačkoj industriji, koja obuhvata 149 poslovnih subjekata, sa 4.133 zaposlenih ili 52,70% od ukupnog broja zaposlenih u privredi. Na djelatnosti trgovine na veliko i malo, koja obuhvata 123 subjekta otpada se 31,93 % ukupnog prihoda, 32,59 % dobiti i 24,60 % zaposlenih u privrede. Učešće građevinarstva u ukupnom prihodu iznosi svega 12,96 %, dobiti 16,97 % i zaposlenih 12,58 %.

...

Što se tiče **poljoprivrede**, lokalna administracija već godinama izlazi sa podacima da u ukupnoj strukturi poljoprivrednog zemljišta dominiraju oranice i vrtovi sa 41,59 %, što je podatak koji bi u najmanju ruku trebalo preispitati. Za sada se u privatnom sektoru vodi 18.144 ha ili 84 % a u državnom vlasništvu 3.456 ha ili 16 %. Poljoprivredna proizvodnja

organizovana je putem Zemljoradničke zadruge "Gračanka", privatnih poljoprivrednih gazdinstava i Udruženja poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara.

Da bi ostvarili poticaje, poljoprivredni proizvođači moraju biti upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata koje vodi Odsjek za privredu, poljoprivredu i ruralni razvoj. Prema stanju iz maja 2023. godine u te "knjige" bilo je upisano ukupno 2.882 poljoprivrednih gazdinstava i to 2.768 porodičnih gazdinstava i 114 pravnih subjekata (3 zadruge, 107 obrta, 2 udruženja i 2 ostali pravni subjekti).

Novčana podrška iz budžeta FBiH i TK za poljoprivredu, u 2023. godini ostvarena je u iznosu od 5.134.462,34 KM, što je za 76,44 % više u odnosu na 2022. godinu. Iz Budžeta Grada izdvojeno 232.240 KM. Najveći iznos tih sredstava isplaćen je za poticaj dvije strateške proizvodnje: govedarstvo i peradarstvo. Značajne poticaje ostvarili su i proizvođači mlijeka, proizvođači povrća i jagoda, pčelari.

Podaci pokazuju da raste broj registrovanih poljoprivrednih proizvođača, te da novčani poticaji pozitivno utiču na proizvodne rezultate u poljoprivrednom sektoru. Bilježi se povećanje obima poljoprivredne proizvodnje, zadovoljenje domaćeg tržišta vlastitim proizvodima, stvaranje tržišno orjentisanih proizvođača, povećanje sjetvenih površina i provođenje kulture neobrađenog poljoprivrednog zemljišta, te u konačnici, veće zapošljavanje.

...

Socijalno stanje stanovništva na području Grada najbolje pokazuju podaci o kretanju zaposlenosti/nezaposlenosti, kao i podaci o visini plata i penzija. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za 2023. godinu, od ukupno 44.327 stanovnika na području Grada, 67,62 % ili (29.974 stanovnika) je ovdje identirano kao radno sposobno stanovništvo, starosne dobi između 15 i 65 godina. Od tog broja, 17.684 (odnosno 39,89 %) je aktivno uključeno na tržište rada i predstavlja radno aktivnu radnu snagu (11.017 zaposlenih i 6.667 nezaposlenih registrovanih na Zavodu za zapošljavanje). Stepenn zaposlenosti od 36,80 % je iznad stepena zaposlenosti Tuzlanskog kantona (34,40 %) i stepena zaposlenosti FBiH (36,30 %). Gračanica ima niži stepenn nezaposlenosti u odnosu na Grad Gradačac (39,20 %), Grad Srebrenik (48,80 %) i Grad Lukavac (40,60 %).

U zadnjih 15 godina (od 2008. do 2023) prosječna neto isplaćena plata povećana je za 81,31% (sa 520,09 KM u 2008. na 943 KM u 2023.godini). Niža je za 23,12 % u odnosu na prosječnu plaću TK (koja iznosi 1.161 KM), a čak za 33,72 % u odnosu na FBiH (koja iznosi 1.261 KM). Uzroci i posljedice tradicionalno nižih plaća na području Grada u odnosu na prosjeke Kantona i Federacije nikada nisu ozbiljno analizirani. Jedino se zna da takvo stanje uzrokuje i nizak

nivo prosječnih penzija. Ukupna prosječna mjesečna penzija od 539,62 KM iz decembra 2023. godine čini 74,75 % prosječne neto plate iz 2023.godine koja je

iznosila 943 KM. To je jedan od uzroka teškog socijalnog stanja penzionera Gračanice, o čemu se ovdje rijetko govori.

RAZVOJNE MOGUĆNOSTI I PREPREKE

Razvojne mogućnosti Grada Gračanica vezane su za položaj grada u užem i širem regionu Sjeveroistočne BiH, kao i za prirodno-geografska i resursna obilježja prostora i slično. Kako se često navodi u raznim materijalima Gradske uprave, širi prostor Gračanice i Trebave interesantan je sa aspekta pojave nemetalčnih mineralnih sirovina, kao što su: betonit, kaolin, kvarcni pijesak i tuf, keramičke i vatrostatne gline i krečnjaci. U tom kontekstu spominju se naglašene akumulacije termo mineralnih voda u području Sprečanskog rasjeda. Eksploatacioni kapacitet tih ležišta omogućuje zahvat vode sa barem 20 eksploatacionih bunara, orijentacionih dubina od 300 do 1.000 metara, prosječnog kapaciteta cca 100 litara u sekundi po bušotini. Isto tako zemljišni resursi pogodni su za proizvodnju zdrave hrane i uzgoj voća. Po strukturi zemljišta, kako kaže poprilično zastarjela statistika Gradske uprave, oranice su ukupne površine od 9.056 ha, voćnjaci 1.765 ha, livade 1.015 ha, pašnjaci 1.460 ha i šume 6.451 ha. Veći dio prostora Grada već je poznat kao voćarski kraj za uzgoj šljiva i jagodičastog voda. Šumsko bogatstvo, prirodni potencijali (Ćetovilja, Vis itd.), važna je osnova za razvoj turizma. To je solidan potencijal za budući razvoj poljoprivrede, prehrambene industrije i ugostiteljstva.

Kao **prepreke za brži razvoj Grada**, u tom kontekstu se često ističe i ponavlja sljedeće: neadekvatno korištenje pojedinih prirodnih resursa (poljoprivredno zemljište, vodni resursi, šume, nemetalne i mineralne sirovine), nede-minirano područje, neregulisan vodo-

tok rijeke Spreče i dijela rijeke Sokoluše. Ovdje treba dodati i odliv kvalifikovane radne snage i stanje permanentne političke krize, kojoj kraj nije na vidiku, pa se smanjuje investiranje i interes stranih ulagača za ulaganja u domaće privredne resurse.

SUMMARY

ECONOMIC OVERVIEW OF GRAČANICA IN 2023 – A BRIEF REVIEW

The basis for this contribution is the report on current economic developments in the area of the City of Gračanica for the year 2023, adopted by the City Council at its session held on August 28, 2024. These reports are presented to the Council once a year with the aim of serving local administrative bodies and the City Council as a reference point for making quality decisions and measures to improve the business environment. All of this should also serve as a foundation for strategic planning and monitoring of the City's economic development. Whether they are actually used in that way is another matter. It is worth mentioning that the sources of data for this report included the final financial statements of economic entities for the period 2020–2023, processed by the company LRC Inženjering d.o.o., as well as data from the Federal Employment Agency, Federal Bureau of Statistics, Federal Institute for Development Programming, the Confederation of Independent Trade Unions of Bosnia and Herzegovina (statistics), and the Statistics Office of the City of Gračanica.

Prilog:
**PREGLED NAJUSPJEŠNIJIH FIRMI PREMA UKUPNOM PRIHODU, DOBITI
 I PRIHODU PO ZAPOSLENOM**

Tabela 1: Najuspješnije firme u Gračanici prema visini ukupnog prihoda u periodu 2021.-2023. godine.

Naziv kompanije	Prihod			% ukupnih prihoda u ukupnom prihodu privrede grada		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
"MOTOREX" D.O.O.	60.324.638	71.488.626	86.703.231	6,22	6,35	7,56
"ZEKA-COMERC" D.O.O.	49.795.090	66.234.357	75.079.282	5,14	5,88	6,55
"TRGOVIR" D.O.O.	56.774.779	79.563.991	68.133.286	5,85	7,06	5,94
"ŠIRBEGOVIĆ INŽENJERING" D.O.O.	45.772.952	70.410.257	63.831.820	4,72	6,25	5,57
BERRY SUPERFOS BALKAN D.O.O.	45.619.665	56.098.868	50.535.773	4,7	4,98	4,41
"EDO-SLAD" D.O.O.	25.603.041	32.045.836	37.565.217	2,64	2,84	3,28
"SUMAN" D.O.O.	21.709.893	30.611.551	32.677.617	2,24	2,72	2,85
DOO "NASKO"	29.552.657	31.592.568	32.515.684	3,05	2,8	2,84
"ISOWOOD" D.O.O.	24.895.774	25.966.390	26.631.692	2,57	2,3	2,32
ROADING D.O.O.	12.714.064	14.916.997	22.596.768	1,31	1,32	1,97
"VARIPLAST" D.O.O.	20.832.327	22.897.425	22.214.982	2,15	2,03	1,94
"PLAMINGO" D.O.O.	26.197.644	25.054.550	21.531.169	2,7	2,22	1,88
"TERRASIT INSULATION" D.O.O.	19.952.812	22.241.479	19.710.309	2,06	1,97	1,72
"INDEX" D.O.O.	14.280.705	15.128.749	15.522.130	1,47	1,34	1,35
"PLASTOFLEX" D.O.O.	9.952.197	11.161.685	12.496.155	1,03	0,99	1,09
„Z.Z. "GRAČANKA" P.O. GRAČANICA	7.900.065	9.323.622	12.163.838	0,81	0,83	1,06
"EURO PROST" D.O.O.	11.049.367	12.486.984	11.968.098	1,14	1,11	1,04
"TEHNA" D.O.O.	8.146.958	10.170.855	11.862.143	0,84	0,9	1,03
SAGRA D.O.O.	6.623.076	5.754.273	11.791.430	0,68	0,51	1,03
INGRAT D.O.O.	13.165.967	14.635.326	11.480.391	1,36	1,3	1,00
Ukupan prihod u grani	529.206.226	638.472.647	647.013.038			
Ukupan prihod u privredi Grada	969.689.984	1.126.681.397	1.146.682.838			

Izvor: Company Wall d.o.o.

Dvadeset najuspješnijih firmi u 2023. godini ostvarilo je ukupan prihod od 647,01 milion KM, što predstavlja 56,46 % ukupnog prihoda privrede. Ukupan prihod ovih firmi je povećan za 1,77 % u odnosu na 2022. godinu, a za 18,25 % u odnosu na 2021. godinu. (Izvor: Company Wall d.o.o.)

Tabela 2: Najuspješnije firme prema visini ukupne dobiti u periodu 2021.-2023. godine

Naziv kompanije	Ukupna dobit			% ukupne dobiti ukupnoj dobiti privrede grada		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
"MOTOREX" D.O.O.	14.433.345	16.102.704	18.889.436	14,83	13,77	16,35
"ŠIRBEGOVIĆ INŽENJERING" D.O.O.	3.101.769	7.131.745	10.703.953	3,19	6,1	9,27
BERRY SUPERFOS BALKAN D.O.O.	5.304.702	7.014.519	6.612.542	5,45	6	5,73
"EDO-SLAD" D.O.O.	3.472.796	4.055.007	5.120.697	3,57	3,47	4,43
"SUMAN" D.O.O.	1.837.248	3.297.042	4.328.438	1,89	2,81	3,75
"ZEKA-COMERC" D.O.O.	4.042.291	4.387.577	3.972.762	4,15	3,75	3,44
"ISOWOOD" D.O.O.	3.583.969	3.822.244	3.721.669	3,68	3,27	3,22
"TRGOVIR" D.O.O.	4.476.296	7.340.647	3.645.149	4,6	6,28	3,16
"INDEX" D.O.O.	2.484.740	3.312.967	3.436.549	2,55	2,83	2,98
AMBRA D.O.O.	2.421.003	1.932.418	3.098.825	2,49	1,65	2,68
TRING D.O.O.	1.219.963	1.419.719	2.035.796	1,25	1,21	1,76
ROADING D.O.O.	508.880	393.472	1.570.806	0,52	0,33	1,36
MAX-GRADNJA D.O.O.	299.180	1.508.009	1.531.722	0,31	1,29	1,35
KLAUS LEHMANN D.O.O.	1.055.544	1.093.170	1.483.333	1,08	0,93	1,28
BEMA BA D.O.O.	2.629.949	1.000.297	1.358.032	2,7	0,85	1,18
BREZJE D.O.O.	733.272	972.041	1.331.439	0,75	0,83	1,15
"VARIPLAST" D.O.O.	902.091	1.066.934	1.311.504	0,92	0,91	1,14
FINING D.O.O.	618.553	2.141.655	1.159.032	0,63	1,83	1,00
"TEHNA" D.O.O.	893.025	933.653	1.126.847	0,91	0,79	0,98
HSC CNC D.O.O.	531.147	609.142	1.067.260	0,54	0,52	0,92
Ukupna dobit 20 kompanija sa najvećom dobiti	54.549.763	69.534.962	77.505.791			
Ukupna dobit privrede Grada	97.318.679	116.982.021	115.463.095			

Izvor: Company Wall d.o.o.

Dvadeset najuspješnijih firmi u 2023. godini ostvarile su dobit od 77,505 milion KM što predstavlja 67,13 % ukupne dobiti privrede Grada Gračanica. Ukupna dobit ovih firmi je povećana za 11,46 % u odnosu na 2022. godinu, a za 42,08 % u odnosu na 2021. godinu (Izvor: Company Wall d.o.o.)

Tabela 3: Najuspješnije firme prema visini prihoda po zaposlenom u periodu 2021.-2023. godini

R.B.	Naziv kompanije	Broj zaposlenih			Prihodi po zaposlenom		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
1	"BIOPILE" D.O.O. GRAČANICA	2	2	2	2.607.692	2.869.404	3.047.020
2	PEGASUS BOSNA D.O.O. GRAČANICA	1	1	2	5.492.291	5.147.823	2.166.203
3	FIST PLASTIKA D.O.O. GRAČANICA	2	2	2	2.496.116	1.929.378	1.836.571
4	GREEN METALS DOO GRAČANICA	0	6	9		214.836	1.027.220
5	HURIĆ TRANSPORT DOO GRAČANICA	0	1	1		171.479	922.920
6	"TREPA TRADE" D.O.O. GRAČANICA	2	4	4	474.485	381.954	831.949
7	"TRGOVIR" D.O.O. GRAČANICA	91	91	89	647.602	912.019	765.543
8	"ANCORP" D.O.O. GRAČANICA	0	1	1		1.127.199	743.329
9	"AMAX" D.O.O. GRAČANICA	11	8	1	83.870	129.050	728.404
10	"ARNIX" D.O.O. GRAČANICA	1	1	1	518.353	385.494	723.416
11	"TOPTIER CONNECT" D.O.O. GRAČANICA	1	1	1	397.215	550.971	678.337
12	"MIGDRILLING" D.O.O. GRAČANICA	15	8	5	273.689	103.447	579.702
13	Z.Z. "GRAČANKA" P.O. GRAČANICA	24	23	21	329.169	405.375	579.230
14	"AMBRA" D.O.O. GRAČANICA	18	15	13	381.005	359.378	557.925
15	"POLJOPONUDA" D.O.O. GRAČANICA	5	5	5	378.529	513.073	539.112
16	"POGREBNIŠTVO BABAJIĆ" D.O.O.	1	1	1	312.204	391.115	536.475
17	"HASIĆ TRANSPORTE" D.O.O. GRAČANICA	1	1	2	279.692	481.194	511.077
18	IBRAHIMOVIĆ COMPANY" D.O.O. STJEPAN POLJE, GRAČANICA	10	9	9	349.935	400.986	503.229
19	"AGROFEED" D.O.O. GRAČANICA	5	6	4	313.334	292.329	487.599
20	DOO "NASKO" GRAČANICA	63	67	68	473.745	500.758	478.172
Ukupno zaposlenih		8.283	8.110	7.843			

Izvor: Company Wall d.o.o.